

DESTINUL DINASTIILOR O EXPOZIȚIE PANEUROPEANĂ ȘI PRELIMINARIILE EI

Dr. Adrian-Silvan IONESCU

Forumul European al Muzeelor (European Museum Forum) a organizat la Tilburg, în intervalul 2-5 martie 2006, un workshop în vederea elaborării unui proiect de expoziție itinerantă, cu titlul provizoriu Destinul Dinastiilor (Dynasties' Destiny) – titlu împrumutat și acestei întruniri. La consfătuire au fost invitați 17 muzeografi și cercetători din Croația, Cipru, Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Luxemburg, Malta, Marea Britanie, Monaco, Norvegia, România, Slovenia, Suedia și Ungaria, la care se adăugau 20 de specialiști olandezi. Foarte ciudat ni s-a părut că, dintre invitați lipseau reprezentanții unor țări cu lungă tradiție monarhică, precum Franța, Germania, Spania, Austria și Federația Rusă, care, sigur, ar fi avut ceva de spus. Și iar, ne-a părut ciudat că unii dintre participanți proveneau din țări ale căror monarhii erau de dată recentă, fondate în secolul al XIX-lea, precum România, fosta Iugoslavie și chiar Olanda.

Primirea oaspeților s-a făcut, în seara de 2 martie, la Palatul Primăriei din Tilburg iar salutul din partea oficialităților locale a fost rostit de Hugo Backx, inspectorul pentru cultură al municipalității. Apoi, președintele Forumului European al Muzeelor, Wim van der Weiden, a rostit o alocuțiune în care a explicat finalitatea acestei întâlniri și și-a exprimat speranța că participanții își vor aduce aportul nemijlocit la schițarea cadrului și a mijloacelor de organizare a expoziției

propuse. Seara s-a încheiat, cum era de așteptat – și cum se anunțase în program – cu o recepție unde participanții s-au cunoscut mai bine. Întâlnirea a luat și o întorsătură hilar-ludică pentru că gazdele, voind să se arate spirituale, i-au încoronat pe toți conviviilor cu coroane de hârtie aurită, astfel că adunarea luase aspectul unui bal al bufonilor regali sau, pentru un cunoscător al artei românești, era o animare a dramaticei compoziții a pictorului Corneliu Baba, Regele nebun...

A doua zi, lucrările s-au ținut la Universitatea din Tilburg și au început, în forță, la o oră matinală (8,30). În ședința plenară, directorul proiectului expoziției, Frans Ellenbroek – care este și director la Natuurmuseum Brabant din Tilburg – a făcut o succintă prezentare a proiectului și a explicat ce se așteaptă de la fiecare participant. După aceea, Johanna Kievit, manager al acestui workshop, a prezentat programul, metodologia și împărțirea pe grupe a participanților. Au urmat trei conferințe susținute de Arie de Ruijter, profesor la Universitatea din Tilburg, care a vorbit despre Carol Quintul, monarh într-o Europă unificată; Leif Pareli, conservator la Norsk Folkemuseum din Oslo, a vorbit despre Monarhiile moderne într-o lume modernă iar Christopher Gidlow, muzeograf la Turnul Londrei, a vorbit despre Interpretarea vie în expozițiile regale, explicând importanța și atractivitatea pentru public a unei

prezentări făcute de muzeografi costumați ca în epoca de glorie a reședințelor coroanei britanice, devenite azi muzee (Hampton Court, Kew Court, Whitehall și, evident, Turnul Londrei, unde activează conferențiarul). Această expunere, însoțită și de proiecții, a fost deosebit de interesantă și a oferit informații despre o nouă formă de abordare a unui program expozițional. Încă din 1992, muzeograful britanic au recurs la această metodă de a face istoria mai accesibilă publicului larg și neinstruit care găsește în vizitarea unui muzeu un adevărat spectacol. În Anglia sunt practicate două feluri de asemenea „interpretări vii”: fie ghizi costumați care conduc vizitatorii și fac turul obișnuit al muzeului dând explicațiile convenite, fie, în anumite puncte de maximă importanță ale castelului, apariția unui personaj cunoscut din trecutul Angliei, care spune câteva cuvinte intrate în istorie și în conștiința generală (Henric II, Edward I, Henric VIII, Elisabeta I). Aceasta nu este doar o piesă ce se repetă la un anumit interval orar, ci un program interactiv: vizitatorii întreabă, interpreții răspund – evident nu-i întreabă pe regii și reginele ce apar în sala tronului ori în alte locuri, căci aceștia rostesc, de obicei, un discurs cunoscut, apoi se retrag, cu măreție. Este interesant de precizat că, spre a păstra în totalitate adevărul istoric care făcea ca unii dintre suverani să nu vorbească engleza, pe care nu o cunoșteau, interpreții moderni își

rostesc alocuțiunile în franceza medievală iar altcineva face traducerea pentru vizitatori. S-a constatat că prezentările la persoana întâi sunt mai atractive pentru public decât ghidul îmbrăcat în haine de epocă. Costumele sunt reconstituite cu cea mai mare acuratețe după o migăloasă documentație. Ce-i drept și prețul unui asemenea costum este foarte ridicat, ajungând la o medie de 3700 Euro. La fel de costisitori sunt pentru muzeu și cei care le îmbracă - oameni specializați, cu studii universitare și nu simpli reenactors, cu profesii diferite de aceea de istoric, ori muzeograf: ei primesc un quantum de 240 Euro pe zi. A fost astfel creat un corp de profesioniști care, în sezonul estival, se mută de la un muzeu la altul pentru a-i da viață și a atrage vizitarea.

Comentariile, întrebările și discuțiile s-au ținut imediat după aceste prezentări în plen.

Au fost apoi formate patru grupe de lucru, fiecare cu altă tematică:

1. Rolul dinastiilor în prezentul și viitorul Europei oglindit în vechile lor funcțiuni
2. Relația dragoste-ură dintre stăpâni și supuși, inclusiv relația dintre dinastii și religie
3. Regalitatea ca promotoare a artelor și științelor, inclusiv arhitectura, decorația reședințelor regale și pompa ceremoniilor încoronării (bijuteriile coroanei, ținute de gală)

4. Stilul de viață și moda familiilor regale și influența lor în îmbrăcăminte, mobilierul și comportamentul supușilor

Semnatarul acestor rânduri a participat la lucrările ultimei grupe al cărei moderator a fost votat, în unanimitate, Adrian Strickland, ambasadorul Maltei în Olanda, un pasionat heraldist. Au fost alese următoarele jaloane ce puteau constitui tot atâtea teme pentru proiectata expoziție:

A. Influența curții domnitoare asupra ceremoniilor

- baluri
- încoronări
- sărbători (religioase, civile și militare)
- nunți, botezuri, funeralii
- nume ajunse la modă (Richard, Edward, Victoria, Carol, Beatrix)
- educația copiilor
- aniversări, comemorări
- suveniruri regale (cești, farfurii cu efigiile familiei domnitoare)
- arbori genealogici

B. Modă

- moda feminină
- uniforme civile și militare
- eticheta la curte
- decorații
- ierarhie socială
- bijuterii
- stilul coafurii și al bărbii
- membrii familiei domnitoare în costume populare (costum scoțian în Anglia, costum țărănesc în România)

- fumat

- croitorii de lux ai caselor regale contemporane

După discuții destul de aprinse ce au durat circa trei ore, grupele au fost adunate din nou în ședință plenară unde, președinții aleși ai fiecăruia au prezentat concluziile la care au ajuns membrii acestora. Astfel s-a încheiat prima zi a consfătuirii.

În cea de-a doua zi participanții au fost duși la Natuurmuseum Brabant pentru continuarea lucrărilor și s-a luat hotărârea ca, pe bază de afinități tematice, grupele să se contopească două câte două și să continue dezbaterile. Astfel, prima grupă s-a unit cu cea de-a patra și a doua cu a treia. La grupa unde ne-am aflat noi – 1 cu 4 - au fost stabilite următoarele repere :

A. De la autocrație la democrație

- regalitatea, o mare familie (datorită înruderilor prin căsătorii)
- monarhia constituțională din sec. XIX până astăzi

B. Mit și realitate despre monarhi

- aurul inseparabil asociat regalității (coroane și sceptre de aur, tacâmuri de aur, etc.)
- dreptul divin
- sângele albastru
- queens & jeans
- bârfe și caricaturi

C. Stil de viață (acest subcapitol a fost asimilat integral din lucrările zilei precedente)

Discuțiile au fost limitate la două ore după care a urmat o nouă ședință plenară, prezidată de Wim van der Weiden și de Frans Ellenbroek, în care au fost prezentate rapoartele celor două grupe de lucru și s-au tras concluziile. Am fost informați atunci că, pentru organizarea expoziției a fost alocată importanta sumă de 3 milioane Euro iar termenul de realizare ar trebui să fie anul 2008.

Grupele au fost unanim de acord că o asemenea expoziție itinerantă nu poate beneficia decât de copii la care, fiecare țară unde poposește, să adauge piese originale și să completeze tematica prin materiale de importanță locală. Se propune o prezentare multimedia cu text de bază în engleză și traduceri în limba fiecărei țări. Prima grupă, din care am făcut noi parte, a propus o expoziție modulară compusă din mari cuburi în care să fie montate mici diorame ori monitoare pe care să fie difuzate filme documentare ce pot fi privite prin deschideri în formă de gaură de cheie pentru ca publicul să aibă impresia că surprinde, fără a fi observat, viața intimă, fațeta necunoscută, a existenței regalității. Acest peep-show părea foarte atractiv, dar oarecum incomod de transportat de la un beneficiar la altul, pe distanțe mari. Propunerea celeilalte grupe, expusă de Christopher Gidlow, prevedea folosirea de personaje costumate care să facă introducerea la o expoziție pe panouri, ușor transportabilă și modificabilă de la o

destinație la alta, în funcție de caracteristicile zonale și de felul de percepere a regalității: era prevăzut, mai întâi, un cortegiu regal cu toată strălucirea sa aulică în urma căruia venea bufonul ce, scoțând o onomatopee cât se poate de organică (Frrrrrrrrrrrrrr!), ridică o cortină în spatele căreia putea fi văzută fața necunoscută a regalității (ceartă, violență, infidelitate, rapacitate-cupiditate, boală, suspiciune, însingurare, înstrăinare de supuși, etc.). Vorbitorul a atras, de asemenea, atenția asupra necesității de a fi invitate să ia parte la organizare și celelalte mari țări europene ce nu-și trimiseseră reprezentanții de această dată, pentru că altfel, există riscul ca expoziția să reflecte numai situația monarhiilor periferice, atipice.

Ambele grupe au susținut importanța producerii unui bogat material publicitar și de suveniruri (cești și farfurii cu efigii regale, vechi și noi, replici miniaturale ale însemnelor de investitură, fotografii și albume cu ceremoniile încoronării diverșilor suverani, etc.).

După închiderea lucrărilor, oaspeții au fost invitați să viziteze Natuurmuseum Brabant, un muzeu de istorie naturală modern conceput, și vecinul său, Scription, Museum voor Schriftelijke Communicatie, dedicat artei scrisului și instrumentelor folosite în acest sens, de la creion și toc cu peniță la stilou, pix și până la mașina de scris.

Am fost apoi duși să vizităm De Pont Museum unde se află o importantă colecție de artă contemporană și unde sunt încurajați să creeze artiști rezidenți pe o perioadă limitată de timp. Acestei instituții i-a fost cedat, pentru expunere, un fost spațiu industrial de dimensiuni foarte generoase, ce se preta de minune pieselor de artă actuală. În final am mers la Textilmuseum care, așa cum o arată și numele, este un muzeu al materialelor textile dar un muzeu viu căci a fost amenajat într-o fabrică dezafectată – așa cum au fost foarte multe în această localitate ce-și datora prosperitatea acestei industrii - în care au fost păstrate câteva utilaje ce încă produc, sub ochii vizitatorilor, diverse țesături.

Considerăm că România trebuie să se implice în proiectul expoziției Destinul dinastiilor ce i-ar putea aduce atât celebritate - prin cunoașterea în străinătate a reședințelor regale, Peleş, Peleşor, Bran și Cotroceni, bine păstrate și pasibile de a găzdui, cu prilejul expoziției, spectacole de istorie vie cu personaje costumate, fapt ce ar putea atrage nu numai vizitatori autohtoni, ci

și mulți turiști din exterior – cât și un quantum din marea sumă prevăzută ca buget pentru această manifestare paneuropeană.

Inițiatorii de la Forumul European al Muzeelor au promis că vor ține legătura, în continuare, cu participanții la workshop, îi vor informa asupra proiectului care a fost ales în final și le vor solicita colaborarea la perfecționarea acestuia și la punerea lui în aplicare prin acordarea notei locale în funcție de itinerar.

Consfătuirea Destinul dinastiilor, departe de a fi o rigidă întrunire academică bazată pe referate și discuții pe marginea acestora, a reunit specialiști europeni din diverse domenii ale muzeografiei, artei și istoriei și, supunându-i la ceea ce se numește astăzi un brainstorming bine întreținut, a avut drept rezultat o schiță destul de încheată a unei expoziții itinerante de largă respirație și de mare anvergură, ce-și propune să abordeze din noi unghiuri o instituție ce, până la mijlocul secolului XX, era încă tabu pentru unele țări.

adriansilvan@hotmail.com